21.9.2023

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kansainvälisten asioiden yksikkö

UTP 9/2023 vp: Euroopan ulkosuhdehallinnon ehdotus tavoiteasiakirjasta siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi

Euroopan ulkosuhdehallinnon ehdotus tavoiteasiakirjasta siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi

- **ns. Kompakti 2023 - 2027**[1]

Sisäministeriö tukee ulkoministeriön perusmuistiota 4.5.2023 (EU/306/2023-UM-19), jonka laadintaan se on osallistunut, ja korostaa tarvetta Euroopan ulkosuhdehallinnon tavoiteasiakirjan toimeenpanolle 2023 – 2027 siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi.

Sisäministeriö vastaa kansainvälisen siviilikriisinhallinnan kotimaan valmiuksista ja osallistuu Euroopan unionin jäsenmaiden kanssa yhteisesti kansallisten valmiuksien kehittämiseen. Neuvoston päätösten mukaisesti sekä ensimmäisen (2018) että uuden (2023) kompaktin 5 keskeistä tavoitetta ovat:

1. Lisätä jäsenmaiden osallistumista EU:n siviilikriisinhallintaan.
2. Kehittää osallistumisen kansallisia järjestelmiä ja nopeuttaa päätöksentekoa.
3. Kehittää siviilioperaatioiden edellyttämiä suorituskykyjä.
4. Saavuttaa vähintään 40 % osuus naisten osallistumiselle.
5. Luoda kyky lähettää 200 asiantuntijaa kriisialueelle 30 päivässä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi kompakti sisältää kehittämistehtäviä sekä yhteisesti että jaetusti siten, että (1) osa kehittämisestä kuuluu EU:n jäsenmaiden kansalliseen kehittämistyöhön, (2) osa työstä kuuluu Euroopan ulkosuhdehallinnolle ja komissiolle (EUH ja FPI) ja (3) osa kehittämisestä edellyttää, että EU:n jäsenmaat ja EU-instituutiot (ulkosuhdehallinto, komissio) tekevät kehittämisen suunnittelun ja toteuttamisen läheisessä yhteistyössä.

Tausta

Euroopan ulkosuhdehallinnon ehdotus tavoiteasiakirjasta siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi, niin sanottu kompakti 2023 – 2027 jatkaa nyt toisessa vaiheessa ensimmäisen kompaktin (2019 – 2023) vielä kesken jääneitä kehittämistehtäviä.

[1] Civilian CSDP Compact 2023 – 2027, jota edelsi Civilian CSDP Compact 2019 – 2023 – suomeksi tekstissä ”kompakti”.

Kompaktin toimeenpanossa keskeisintä on jäsenmaiden tahtotila ja asettamat tavoitteet, joiden suuntaisesti myös Euroopan ulkosuhdehallinnon työtä ohjataan. Kompaktin hankkeissa esitetyt erilliset 20 sitoumusta ja kehittämisen tavoitetta ovat pääosin pitempi kestoisia, kun kyse on jäsenmaiden kansallisen hallinnon kehittämisestä kuten lainsäädännön muutoksista tai talouden kohdentamisesta siviilikriisinhallintaan.

Keskeisin tavoite on lisätä siviilikriisinhallinnan asiantuntijoita – erityisesti jäsenmaiden lähettämiä asiantuntijoita, kuten sopimus Euroopan unionista edellyttää[2]. Viime vuosikymmenen kehityssuunta erityisesti jäsenmaiden lähettämien asiantuntijoiden määrissä on huolestuttava erityisesti verrattuna turvallisuusympäristön muutoksiin.

Vuosi	Operaatiot	Lähetetyt	EU-sopimus	Suhde %	Naiset %
Vertaus 2010	9	1900	445	81/19	20
Kompakti 2019	11	717	580	55/45	30
Kompakti 2023	13	805	733	52/48	28

Lähetetyt = EU-jäsenmaiden lähettämät, EU-sopimus = EU:n suoraan palkkaamat, Suhde = Edelliset henkilöstöryhmät, Naiset = kaikki naiset (Lähetetty/EU-sopimuksella). 2019 = ensimmäisen kompaktin toimeenpano 2019 – 2023, 2023 = uuden kompaktin toimeenpano 2023 – 2027.

Toimet

Ensimmäisen Kompaktin aikana saavutetut tavoitteet jäivät vähäisiksi erityisesti jäsenmaiden sitoumusten osalta eli jäsenmaat eivät kyenneet lisäämään lähettämiensä asiantuntijoiden määrää merkittävästi. Tämä on seurausta sekä maiden poliittis-strategisista tavoitteista eli tahtotilasta, mutta myös maiden järjestelmistä, jotka eivät tue maan osallistumista. Jäsenmaiden joukossa oli ryhmä maita, jotka nostivat osallistumistaan (mm. Saksa, Suomi), mutta myös maita, jotka laskivat osallistumistaan (mm. Ranska).

Suomi korostaa kansallista järjestelmää aktiiviseen kansainväliseen siviilikriisinhallintaan osallistumisen perustana. Suomi on kehittänyt kansallista järjestelmäänsä ulko- ja sisäministeriön yhteistyössä jo noin 20 vuotta. On olennaista, että siihen kuuluvat:

- politiikkaperusta, yhteinen strategia ja konsepti
- lainsäädäntö- ja talousarvioperusta (UM, SM)
- koordinaatio, kommunikaatio ja päätöksenteko
- tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusperiaate (40 – 50%)
- strateginen viestintä kohderyhmille
- kansalaisyhteiskuntayhteys
- Kriisinhallintakeskus, jolle kuuluvat koulutus, henkilöstöhallinto ja työnantajavastuu, logistiikka, tutkimus- ja kehittämistoiminta ja osallistuminen kansainvälisten keskusten verkostoihin.

Juuri Suomen järjestelmä on toiminut Euroopan ulkosuhdehallinnon ensimmäisestä kompaktista lähtien pohjana kompaktin toimeenpanoa tukevassa asiakirjassa kansallisten kehittämissuunnitelmien *(National Implementation Plan, NIP, 2019)* laadintaa varten. Asiakirjan mukaisesti kaikki EU:n 27 jäsenmaata ovat laatineet oman kehittämissuunnitelman, joka yllä kuvatusti auttaa maita perustamaan tai kehittämään omaa järjestelmäänsä mm. osallistumisen lisäämiseksi.

[2] SEU 42 § *Jäsenvaltiot asettavat unionin käyttöön yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan toteuttamiseksi siviili- ja sotilasvoimavaroja myötävaikuttaakseen neuvoston määrittelemien tavoitteiden toteutumiseen.*

Ulko- ja sisäministeriön sekä Kriisinhallintakeskuksen yhteistyössä on työtä siviilikriisinhallinnan kehittämiseksi EU:ssa tuettu onnistuneesti lähettämällä suomalaisia asiantuntijoita Euroopan ulkosuhdehallintoon tehtävänään osallistua ja vaikuttaa edelliseen ja nykyiseen tavoiteasiakirjaan ja siihen liittyviin muihin strategisiin ja konseptuaalisiin tehtäviin. Suomen vaikuttaminen prosessiin on ollut tietoista ja suunniteltua. Kehittämisen ydinryhmään on Suomen lisäksi osallistunut varsinkin Ruotsin, Saksan, ja Hollannin ulkosuhdehallintoon lähetettyjä asiantuntijoita.

Ulkosuhdehallinnon lisäksi Suomen vaikuttamis- ja kehittämistehtävää Euroopan unionin siviilikriisinhallinnassa on tehty jakamalla näkemyksiä suomalaisten kanssa myös oikeus- ja sisäasioiden ja Euroopan parlamentin suomalaisten edustajien kanssa, mikä on hyvä vahva kansallinen kokonaisvaltainen käytäntö.

Sisäministeriö pitää tärkeänä, että:

- **Suomi toimeenpanee aktiivisesti uuden kompaktin sitoumukset.**
- **Suomi jatkaa aktiivisesti ja suunnitelmallisesti vaikuttamista EU:n yhteiseen kompaktin toimeenpanoon ja tarvittaessa tukee, neuvoo ja ohjaa muita tavoitteisiin pääsemiseksi.**
- **Suomi arvioi ja kehittää edelleen kokonaisvaltaisen kriisinhallinnan ja turvallisuuden käsitystä mm. siviili – sotilas –yhteistoiminnan, rauhanvälityksen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön alueilla sekä muuttuneessa kansainvälisessä ja turvallisuusympäristöjen tilanteessa.**

Lisätietoja: Antti Häikiö, neuvotteleva virkamies, antti.haikio@gov.fi, puh. 0295 488 202

Sisäministeriö, kansainvälisten asioiden yksikkö

LIITE Esitys (powerpoint), kuvat